

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ին
մինչև 3-ը: Ցայտարարություններն ընդունում են տպին լիզուներով
Ցայտարարությունների բոլորն ձեռքիկտմանի համար կրկնապատիկ:

6-4

Մահմեդականության դեմ սպառնա-
ող փառազնեքը հետզհետեւ աւելի սուր
բարձրանք կրտսեանային. Մուհամմե-
տեան մը իր ամբողջ հետեւողները
բողոքի հրաւերելով, որոց մէջ էին
սեւ Մէտինէէն եկող նոր հաւատացեալ-
ները, խորհուրդ ըրին և որոշման եկան
էքքէթի Մէտինէն փախլի Սյո որդ-
ւի գործադրուել է առաջ Մուհամմե-
տեանտրպաւ խնդրեք մտախապեղ

«Կալուկա» թերթը ինքը հաշուում է, որ ընտրողների մեծ մասը հայեր են, և նա առաջարկում էր որ ամենքը միանան և հայերին չընտրեն. իսկ «Ժողովրդի» ձախակալում է թերթը ինչ տեսակ յարձակումներ անես որ չարեց թիֆլիսի հայերի գլխի վրա այդ ընտրող հայերը, հիմա իրենց իրաւունքը դրած դնելով, չեն ընտրում նրան, ինչ կայ այստեղ վրդովւելու Եթէ ընտրելին ձախակալէին, միթէ անկի իրաւունք չպիտի տային նրան լարձարձայն յատուկում, որ ինքը հայերի մասին ճշմարտութիւնն է ասել և իրենք հայերը նրան ընտրելով թէ խոտտովանում և թէ հաստատում են հայերի մասին նրա ասածներում:

Իւրաքանչիւր իրաւասու ազատ է հրաժարուելու իւր կոչումից, թէպէտ և չեն հոտովանում թէ ընտրուելու համաձայնութիւն տալուց յետոյ, ինչպէս են հրաժարում, բայց հաստատան այն է, որ իւրաքանչիւր ընտրող ազատ է իւր բուն տալու ում կամենայ օրէնքի համաձայն, և նա ոչ մի կողմնակի ճիշման վրայ ուշադրութիւն չպիտի դարձնէ:

Լաւ է որ ընտրողը կարգին մարդիկ ընտրէ, այն է թէ առաջ, թէ վրացի միևնոյն է. բայց հրամայել նրան, թէ արան ընտրի և նրան մի ընտրի. այդ ոչ որ կարող է հրամայել:

Ծանոթի 1-ից «Նոր-Դար»-ին թափանցող են գրում եւ վճարում են 6 ռուբլի 50 կպէ:

ՖՈՒՆԴ-ՓԱՂԱՏԻ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԿՏՈՐԸ

Սոյն խորագրի տակ կարդում ենք

որ եթէ որեւէ մտանդի առաջ խոյս պիտի տային, կանխաւ իմացնեն. մէտինէցը երգամբ հաստատուցին զինք թէ նոյնիսկ ինքը և իր կրօնը պատպանելու համար պատրաստ են մահ յանձն առնել: Մուհամմէտ փոխադարձաբար անոնց խոտտացաւ երկնից արքայութիւն:

Այսպէս Մուհամմէտ Մէտինէցոց հետ պաշտպանողական և յարձակողական դաշնադրութիւն մը ընել է ետք, Մէտինէցիք իրենց երկրը վերադարձաւ, բայց ինք և Ալի, Մէքքէ մնացին, այնպէս հաստատուց թէ Մէքքէն մեկնելու համար դեռ Աստուածային հրամանն օտարած չէ:

Գործընկերներ Մուհամմէտի Մէտինէցոց հետ բրած դաշնադրութիւնն ահաբեկեալ ժողով մը կազմեցին Մուհամմէտի մէտինէ փոխադարձ արգելիլու միջոցներուն վրայ խորհեցան վերջի վերջոյ որոշման եկան Մուհամմէտը սպաննել:

Մուհամմէտ արդէն իր հակառակորդներու ամեն խաւերուն մէջ լրտեսներ ունէր որոց միջոցաւ իսկայն իմացաւ այս վճիռը և ուստի հաստատուց ժողովորդեան թէ Աստուած Գարբէլ զրէշտակի միջոցաւ իրեն հրամայած է անմիջապէս Մէտինէ մեկնել:

Երկույն մը թշնամիները Մուհամմէտի տունը պաշարած էին և առաւօտեան Մուհամմէտը էր տան մէջ պիտի սպաննէին:

Մուհամմէտ Ալին իր անկողնոյ մէջ պառկեցնելով ենք Ալին հագուստները հագաւ և ծպտեալ Եպուպէքի տուն փախաւ: Առաւօտեան երբ թշնամիները Մուհամմէտի անկողնոյն վրայ յարձակեցան, տեսան թէ ննջող ոչ թէ Մուհամմէտը այլ Ալին է: Մուհամմէտի այս ծպու-

Ֆրանսիական «La Revue de Paris»-ի մէջ լոյս տեսած Արդիւ Արդի տուլթանի ժամանակայտնի մեծ վեպի Ֆուադ-փաշայի կտակը, որ վերաբերում է Թիւրքիայի այն ժամանակուայ գրութեան նշանաւոր թիւրք պետական գործիչը հիւանդութիւնից բժշկուելու համար Նիցցա գտնուելով իւր մօտայուր մահը գրաւով տուլթանին մի նամակում իւր խորհրդածութիւններն է անում և խորհուրդներ է տալիս օսմանեան կայսրութեան անկման առաջն առնելու համար:

Ֆուադ փաշայի 1869 ին իւրեւ կտակ թողած այդ գրութիւնն այսօր էլ չէ կորցրել իւր նշանակութիւնը և խելացի թիւրքերին մտածելու է հրաւիրում: Ահա Ֆուադ-փաշայի կտակի մի մասը.

3 յունուարի 1869 Ս. Բ.

Ինձ մնում է միայն մի քանի օր, գուցէ միքանի ժամ ապրելու: Ես կամենում եմ իմ վերջին բովանդակները նուիրել մի սրբազան պարտաւորութեան կատարման: Ես կամենում եմ Ձեր Մեծութեան առաջը դնել իմ վերջին գաղափարները. տխուր գաղափարներ, դառն պտուղ մի երկարատև և դժբաղդ պաշտօնավարութեան: Երբ իմ գրութիւնս կը գրուի Ձեր Մեծութեան առաջ, գուցէ այլևս աշխարհումս չեմ լինել: Ուրեմն այս անգամ կարող էք ինձ աներկիւղ, փառասիրեամբ լսել:

Այն ձայնը, որ գերեզմանից է բղբում միշտ անկողն է: Աստուած կամեցել է Ձեզ վրայ դնել մի կոչում՝ որքան վտանգալից, այնքան փառաւոր: Սրբաւոր կերպով կատարելու համար այդ կոչումն, Ձեր Մեծութիւնը ամենից առաջ պիտի աշխատի հասկանալ այն մեծ ճշմարտութիւնը, որ Օսմանեան կայսրութիւնը փտանդի մէջ է:

Մեր դրացիների արագաբայ յառաջդիմութիւնները և մեր նախահարց անբաժնելի սխալները մեզ գնում են այսօր չափազանց կրիտիկական վիճակի մէջ: Մի սարսափելի աղէտի առաջ առնելու համար Ձեր Մեծութիւնը պար-

տաւոր է կորել կապը անցնալ աշխարհի հետ, մեզ առաջնորդել գէպի նորանոր վիճակները:

Միքանի տգէտ հայրենասէրներ ջանք են գործ դնում հաւատացնելու Ձեզ որ մեր հին միջոցներով կարող ենք վերահաստատել մեր փառաւոր անցալը. տխուր սխալ, աններելի ցնորք: Այս, եթէ մեր դրացիները այսօր գրտնուէին այն վիճակում, որի մէջ գրտնուում էին մեր հայրերի ժամանակ, մեր հին միջոցները բաւական կը լինէին եւրոպայի գէթ Ձեր մեծութեանը անձնիշխան դարձնելու, բայց աւագ, մեր դրացիները շատ հեռի են այն վիճակից, որում գտնուում էին երկու դար առաջ: Նրանք բոլորն էլ առաջ են գընացել, և բոլորն էլ մեզ շատ յետ են թողել:

Ստուգել, մենք էլ նոյնպէս, մասամբ առաջ ենք գնացել: Ձեր Մեծութեան ներկայ կառավարութիւնը շատ լուսաւորեալ է, և անկի լաւ միջոցներ ունի, քան Ձեր նախահայրերը: Բայց, դժբաղդաբար, այս յարաբերական գերազանցութիւնը հեռու է մեր ժամանակի պահանջներին բաւականութիւն տալու: Այսօր Ձեզ պահելու եւրոպայում, դուք պարտաւոր էք ոչ միայն հաւատարմութիւն, ոչ միայն դիւրանցիք Ձեր նախորդներին, այլ և հաւատարմութիւն և մեր իսկական դրացիների առաջը կտրել: Անկի հասկանալի կացութեան իմ միջոցը, ես կասեմ որ Ձեր կայսրութիւնը գաղապարաւորած է մահուան գաղափարով, այնքան արծաթ ունենալու որքան Անգլիան ունի, այնքան լուսաւորած լինելու, որքան Ֆրանսիան է և այնքան զինուորներ ունենալ, որքան Ռուսիան ունի: Մեզ այնքան էլ մեծամեծ առաջադիմական քայլեր չեն պէտք, բաւական է պարզ ի պարզ այնքան առաջադիմել որքան առաջադիմել են եւրոպական ազգերը:

Մեր հոյակապ կայսրութիւնը Ձեզ առատօրէն մատակարարում է հարկաւոր տարրերն գերազանցելու եւրոպա-

կան որեւէ տէրութեանը: Բայց այդ գերազանցութեան հասնելու համար բացարձակապէս մի բան է հարկաւոր, մենք պէտք է փոխենք մեր քաղաքական և քաղաքացիական հաստատութիւնները:

Չառ օրէնքներ, որոնք օգտակար են եղած անցեալ դարերում, ներկայ հաստատութեան համար դարձել են կործանիչ: Գաղափար մարդը պէտք է անդադար աշխատէ կատարելագործելու իւր ստեղծագործութիւնները:

Բարեբաղդաբար, մարդկային բնութեան այս առաջին օրէնքը բոլորովին յարմարում է մահմեդական կրօնի ոգուն:

Որովհետեւ մահմեդականութիւնը բոլոր ճշմարիտ վարդապետութիւնների ամփոփումն է, իւր իսկական նպատակն ունենալով աշխարհիս և մարդկութեան առաջադիմութիւնը: Նրաւոր, որոնք, պահանջում են մեր կրօնի անուամբ մեր բնկերութեան քայլերը չղթայիլ, մահմեդականներ լինելուց հետո են ոչ այլ են հիթէ ոչ անմեղ անհաւատներ: Բոլոր ուրիշ կրօնները կցում են այն անդրդուելի վարդապետութիւններին և սկզբունքներին որոնք մարդկային մտքի առաջադիմութեան արգելքն են կազմում:

Մահմեդականութիւնը միայնակ, ազատ ամեն տեսակ խորհրդաւորութիւններից և անսխալ կանոններից, մեզ վրայ սրբազան պարտաւորութիւն է դրում աշխարհիս հետ քայլել, անսահման կերպով զարգացնել մեր մտաւոր կարողութիւնները և լոյս ու գիտութիւն օրոնել ոչ միայն Արաբիայում, ոչ միայն մահմեդական ժողովրդի մէջ այլ օտար երկրում, շինաստանում, մինչև աշխարհիս ծայրերը:

Եւ չպէտք է կարծել որ մահմեդական գիտութիւնը տարբեր է օտար երկրների գիտութիւնից: Ոչ, գիտութիւնը մէկ է, օտայն միևնոյն արեգակն է, որ լուսաւորում է գիտութեանց աշխարհը: Եւ որովհետեւ ինչպէս մենք ենք հոտաւոր, մահմեդականութիւնն ամեն

ճշմարտութիւնների և ամեն լոյսերի համաշխարհային արտայայտութիւնն է, ամեն մի օգտակար գիտ, ամեն մի նոր գիտութիւն, որտեղից որ էլ յայտնուած լինի նա, հեթանոսների թէ մահմեդականների մօտ, Մէքքէում, թէ Պարսկում միշտ պատկանում է մահմեդականութեան:

Այսպէս, ոչինչ մեզ չի արգելում վերցնելու այն օրէնքները և այն նորանոր միջոցները, որոնց հնարել է Եւրոպան:

Ես բաւական ուսումնասիրել եմ մեր կրօնը նրա ճշմարիտ իմաստը հասկանալու չափ: Եւ բաւական ազատամիտ գրուել ունեմ իմ գաղափարներին արժէքը հասկանալու համար և իրաւ էլ այն բովանդակները բաժանում եմ կեանքից գերազանց էական ահեղ գաղափարներին ներկայանալու, կարող էի թող տալ դաւանանքի իմ հրամայողին, իմ երկրին և իմ կրօնին:

Այսպէս ուրեմն ես հաստատում եմ ամենախոր համոզմունքով որ եւրոպայի բոլոր նորագոյն հաստատութիւնների մէջ չկայ ոչինչ, քաղաքականապէս ոչինչ, որ հակառակ լինէր մեր կրօնի ոգուն: Եւ Ձեզ երգում եմ, որ իսլամի փրկութիւնը կայանում է նրա մէջ որ մենք ընդունելիք, առանց յետաձգութեան, այն ամենամեծ հաստատութիւնները, առանց որոնց ոչ մէկ պետութիւն գոյութիւն չի կարող ունենալ եւրոպայում:

Դարձեալ երգում եմ ձեզ, որ մեր կայսրութեան կերպարանփոխութեամբ ոչ միայն դուք ոչինչ չէք անել որ հակառակ լինէր մեր կրօնի սրբութեան, այլ նրանով մի ծառայութիւն մատուցած կը լինէր բոլոր մահմեդական ժողովուրդներին, մի ծառայութիւն ամենաօրինակաւ, ամենաօրինաւոր, ամենաարժանաւոր և ամենափառաւոր, որոց մասին երբեք երգած չեն ձեր ամենա հաշակաւոր նախահայրերը:

Մահմեդական առաջն ահեղ դաւանութեան հրաւիրաբեր խրկեց:

Գարսից թագաւոր Խոսրոբաբիլիզ, Մուհամմէտի նամակը պատռեց և հրաւիրեց մերժեց, բայց իւր մահուանէ ետք երբ որդին գահ բարձրացաւ անմիջապէս մահմեդականութիւնն ընդունեց, Հեմադհանէ մահմեդականութիւնը ընդունեցին: Արաբիայի ծագողի կառավարիչը, և Արաբիայի նահանգական շատ մը իշխաններ: Մուհամմէտի առաջադրել և հրաւիրել մերժողներ և բաւական գտնուեցան:

Ութերորդ տարին Մեքքէն առաւ 10,000 մարդով:

Իններորդ տարին Գորիշները մահմեդականութիւնը ընդունելով, Մուհամմէտի հետ միացան:

Տասներորդ տարին Ալին Եմէն խորհուրդեալ մահմեդականութիւնը քարոզելու և կրտսի թէ առաջին քայլին մէջ մեծ յաջողութիւն գտաւ:

Այսպէս Մուհամմէտ պատերազմելով և յաղթութիւններով իւր կրօնը տարածեց աշխարհի շատ կողմերուն վրայ, միևնոյն ատեն իւր կրօնական իշխանութեան միացաց նաև քաղաքականը: Ինչպէս իւր յաջողութիւնը նոյն վիճակաւ կը շարունակեն այդ երկու պաշտօնները միասին:

Հիմնութիւն տասնամեկերորդ տարին Մուհամմէտ մեռաւ:

Մեր գրութեան յաջորդ և ամենահետաքրքրական մասը պիտի կազմեն «Գորիշներ և Գորիշի հիմնական վարդապետութիւնները»:

Մէքքա.

Հոնգոն.

Լոնդոն.

«Times»-ի գրում են, որ էլ մամուլի և թէ հասարակութեան մէջ ամեն տեսակ մեղադրանքներ և ինքնուրոյնացիաներ են տարածուում կատա- ռի ուժով: Յունաստանի պարտութեան ամար մեղադրում են ամենքին, ում ատահում է: Կառավարութեանը խր- քըք է արւում յարքունիս գրաւել «Ethiopia Retairia» ընկերութեան սնծարարը, խել նրա ձեռքից գէնը- ւ պաշարները և պահանջի նրա ծախ- սը փողոցի հաշիւը: Բայց «Հետեիք» սեկրետիւնը իւր ոյժերի վրայ վըռ- աճ, ուշագործիւն չի դարձնում այս լոր յարձակումները վրայ և խորհըր- տար լաւութիւն է պահպանում, յա- րարարելով միայն, թէ ինքը ներկայ պէ՛նում լաւում է միմիայն հայրենասե- թիւիւնը, բայց ժամանակը կըզայ, սաշի կտայ փաստերը ձերբին: «Times»-ի Լոնդոնի հեռագր-

Типогр. А.О.Меликъ-Шахназарянца, Головинскій просп. домъ Рейтера